

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗЕ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Изазе сваки дан

„Домаће установе“

Бранећи ону лопужу Владу Илића, и доказујући, за скупе паре, како је црно бело: тојест како Влада Илић нема никакве везе са лиферијом опанака од папендекла, највећи патриотски лист у Србији, Балкан (односно његов бедни најамник Крста Цицварић) пише пре неки дан како је врло добро и велика срећа за земљу што је Влада Илић, и после лиферијације опанака на којој је опљачкао милионе, добио и лиферијацију војничкога веша и летњег одела, на којој ће покрасти нове милионе.

Балкан то правда јаким разлозима, које капиталистичке лопуже увек употребљавају кад се припремају на неку велику пљачку. Ево тих разлога: Влада Илић је, знате, Србин; његова фабрика је, знате, домаћа установа, српска установа; он ће, кад добије велику лиферијацију пружити рада нашим радницима; биће посла и зараде за све; пролетаријат ће одједном осетити велико богатство; новац ће остати у земљи; Србија ће због тога процветати и пропевати — једном речи, кад Влада Илић добије лиферијацију, овом земљом потећи ће мед и млеко, тако да више нема смисла борити се не само за социјалистичко друштво него ни за Велику Србију.

Зар је тешко побити ове бедне разлоге плаћених капиталистичких лакеја? Та и најпростији човек осећа колико они вреде!

Колики је Србин Влада Илић види се по томе што он није презао да, у друштву са својом красном браћом, лиферије српској војсци опанке од артије онда када се она налазила у најжешћим окршајима и када је вршила најтеже маршове, у најгоре доба године.

Колико је његова установа српска установа види се по томе што његова фабрика и фабрике његове честите браће представљају радничке гробнице и што браћа Илићи раде, већ годинама, из дана у дан оно што су Аустријанци само изузетно чинили: убијају, бездушном експлоатацијом, безбројну децу и жене: мајке које рађајући обнављају живот и снагу ове земље, и децу која су носиоци њене будућности.

Колико новаца остаје у земљи кад дође у шапе ових бездушника види се најбоље по Сотуру Илићу,

који већ толико времена живи у Атини и расипа хиљаду за хиљадом, бојећи се да се врати у ову земљу, јер би могао, тек што крочи на њу, осетити на својим плећима тешку жандарску руку.

И колико благостања уопште осећа цела наша земља од ове плејаде младе српске капиталистичке класе, то се најбоље види и по страховитој дегенерацији најширих маса раднога народа и по огромној оскудици и невољи многобројних потрошача.

Пљачка, бездушна пљачка, која прелази у ајдучку отмицу и у буквално арање, за које ситнији лопови иду на робију: ето то је девиза наших данашњих капиталиста; ето то је политика наших такозваних домаћих установа, чији су најизразитији представници типови а ла Влада Илић, које тако бестидно и цинички брани Балкан!

Разуме се, и ми смо за то да новац остане у земљи, како се то каже у једној магловитој фрази, или боље, другим речима: да се код нас развија индустрија, производња уопште. Социјална Демократија, више но ико, жели развитак продуктивних снага у земљи, јер је тај развитак извор економске, социјалне и политичке моћи радничке класе и најбоља, једина, гаранција за остварење наших идеала.

Али, питање је: на који начин треба потпомагати тај развитак?

О томе ћемо проговорити у идущем чланку.

НА БРЗУ РУКУ

Тајна седница

Јуче је у Скујшћини била тајна седница, која се, незнам зашто, прозвала конференцијом. На тој седници решавало се о крујним, важним и новим државним тајнама.

Г. Пашић, који о сваком свом кораку обавештава парламенат из кога црпи своју власт и снагу, саопштио је народним посланицима да је Србија још у рату, заједно са својим моћним савезницима, а да су Бугарска, Грчка, Румунија и Италија неутралне. Како се даље буду развијале ствари, он ће их извештавати у доцнијим тајним седницама. Ако је господи посланицима незгодно да прекидају своје трговачке и агенцијске послове по Солуну и своје берзанске спекулације по Букурешћу, онда ће их он о свему томе обавештавати преко Самујрава.

Јер, завршио је г. Пашић, као год што по Христовом учењу цркву не чини она зграда са крстом него скуј људи по свима деловима света који су пове-

зани једном вером у Бога,

На завршетку седнице, Венијамин г. Пашићева кабинета, г. Воја Маринковић, развијао је дубокоумну и патриотску идеју свога органа Правде: да народни посланици, као год и сви остали патриоти, не треба у овим кријичним данима по земљу да се баве унутрашњим стварима, него нека све своје снаге посвете спољној политици и спољним односима: шојест, увозу кафе, пиринча, шећера и извозу кукуруза и злаја.

Русија и Италија

Питање о Јадранском Мору

Руси се упињу да умире Талијане по питању о Јадранском Мору. Представник Рускога Слова у Риму, Амфитеатров, објавио је два телеграма, које је добио од великог кнеза Николе и од Сазонова, као одговор на његово питање о тој ствари.

Велики кнез Никола телеграфисао је: „Ваше питање политичке је природе, те би боље било да га упутите министру спољних послова. Али у сваком случају било би желети заједничку акцију руске и талијанске војске, пошто ће само присаједињење Италије Тројном Споразуму моћи да јој загарантује остварење њених идеала.“

А Сазонов је изјавио да би Русија била гошова да пошћуно задовољи талијанске захтеве, који ће, међутим, бити у питању ако Италија продужи и даље своју неутралност.

Ситуација у Европи

Мишљење генерала Крајничеана

Бивши румунски министар војни, генерал Крајничеано, изложио је у Универзиту своје мишљење о европској ситуацији, које завршава овим погледима:

Аустро-немачка офанзива на источном фронту није успела, као што није успела ни на западном фронту; она нити може да пробије руски сектор код Варшаве, нити може да обиђе руско десно крило, нити, најзад, може да заузме Галицију и обиђе руско лево крило.

Рат ће се продужити још дуго времена, пошто није могућно да ма која страна ускоро задобије одлучну победу.

Али и мир који ће се закључити после такве једне, одлучне, победе биће само једно примирје. Тек ће се онда наставити борба мирним средствима. Триста милиона Руса, Енглеза и Француза уништиће на крају крајева сто педесет милиона Немаца, Аустријанаца и Мађара. Цео европски континент ће се изменити.

Треба да жалимо Немце. Оно су у овој катастрофи жртва Мађара.

Данас Румунија може јасно да сагледа своју будућност. У долинама обе стране Карпата и у равници Тисе треба да има само једно стадо и један пастир. Ако румунска војска забије стрелу у мађарску слабину, рат ће бити свршен.

Чума у Солуну

Најновији и најстрашнији гост

Атински лист *Емброс* јавља у броју од 28 марта ово:

У Солуну се појавила и чума. За последња четири дана није наступио ниједан нов случај обољевања од ње. А од оних случајева који су досад констатовани само су два озбиљна. Они остали лече се пажљиво и већ се налазе изван сваке опасности.

Чумом су заражени само војници и бегунци. Сви они који су били у додиру са оболелима већ су изоловани. Они су одведени у војну болницу прве класе, у којој се лече и они што су заражени.

Предузете су озбиљне мере за ограничавање заразе. Решено је да се у року од три дана пренесе из Солуна у околину вароши 33 хиљаде бегунаца. Ти ће бегунци живети под шаторима у селу Ламбегли, које је удаљено пола сата од Солуна.

Наређено је исто тако да и цео XIII пук, који је заражен овом страшном болешћу, напусти Солун и настани се у Кајцилару.

РАТ У ПОЗАДИНИ

Скупоћа животних намирница у Крушевцу

Нисмо могли замислити да може бити у позадини рата који ће надмашити својим грозотама чак и рат на бојном пољу. Јер у рату на бојном пољу војник очекује лаку или тешку рану или смрт, док у позадини маса сиромашног света гледа свакодневно у својој кући и комшилуку страшну оскудицу и гладну смрт, док зараза чини своје. И што је најгоре, тек сад иду Мара и сватови.

Гладна смрт очекује многе и многе који на њу нису могли ни помислити. И то не с тога што берићет није година донела, већ стога што се вештачки подижу цене животних намирницама. Јер да се нису вештачки дигле цене, не би било ове скупоће на макар и да три године није родило ни кило жита.

Кад код нас у Крушевцу, месту чувеном са јевтиноће, месту које није било ратно попрште, може бити овакве скупоће, лако нам је замислити како је тамо куда су ратне фурије играле своје сатанско коло.

Истина, постоји некакав одбор за ублажавање цена животних намирница. Али нам изгледа да је тек од постављења тога одбора зацрпило, као да су у тај одбор ушла баш она лица која раде на подизању цена.

А кад се и успе да се коме артиклу и нешто спусти цена, тим се успехом користе само газде и крупна господа а маса сиротиње о томе и не зна.

За ово писање дала нам је повода набавка брашна. Једна банка купила је извесну количину брашна са обавезом да то брашно уступи грађанству по цени коштања, само ће наплатити по 2 дин. од цака за режиске трошкове, што није имао нико ништа противу тога.

Онај који је одобрио да се ово брашно пренесе сигурно је сматрао да ће се то брашно уступити оном делу грађанства које није у могућности да купује хлеб

по 1 динар кило па и више, тј. пре свега да се колико толико задовоље сиротиња и избеглице.

Међутим, то брашно сиротиња није ни видела: оно је разграбљено за неколико сати. И то су брашно узели са малим изузетком богаташи и висока господа, они људи који могу платити хлеб и по 5 дин. кгр. па да не осете оскудицу. Сиротиња је тражила бар по један цак; али се одговара да нема, док је богаташима давати по више цакова. У главном то је брашно раздато онима којима не треба, али им се морало дати пошто у један рог с банком дувају.

Брашно није све раздато, већ је негде склоњено — да се после продаје по 70 и 80 дин. цак. И сад сиротиња од тога истог брашна једе хлеб по 1 дин. кило.

Набављачи и продавци поменутог брашна одмах ће дрекнути на нас социјалисте, и рећи како су они све до једног цака раздали грађанству, и то оном делу коме је најпотребније.

Е, господо добротвори, ако сте ради да себе оперете а нас социјалисте утерате у лаж, изволите онда изнети бројно стање цакова, а у исто време, објавите списак коме сте и по колико цакова дали као и ценовник ој куповини и продаји, па ће се према томе видети да ли смо ми клеветници, или сте ви заслужили да вам се прикачи име од кога се сваки поштен човек стиди!

Поред свега тога, ми узимамо слободу да учинимо један скроман предлог главном одбору за сузбијање високих цена животним намирницама. А то је у овоме:

1. Објавити грађанству на 5—6 дана раније да је одбор набавио извесне животне намирнице, да општински суд буде дужан завести свако пријављено лице које потребује извесну намирницу, и да се оваком лицу према бројном стању у породици одреди количина извесног предмета.

2. Рок подизање робе да се остави бар 10 дана, да би се сиротиња могла снабдеи потребном сумом новаца за робу.

3. Уступити извесну количину брашна пекарима по коштању, којима одредити строгу таксу за продају хлеба, или да општина реквирира извесан број пекарница па нека у својој режији пече хлеб уз пристојну награду оним људима који тај хлеб пеку.

4. Строго оценити лица којима ће се тај хлеб продавати, као и колико хлеба дневно или недељно, а искључити од куповине сва она лица која су у стању да набављају хлеб и остале намирнице и по скупљој цени, и

5. Полицијским властима и општинским судовима издати строгу наредбу да се по свима квартовима (улицама) одреди контрола која ће мотрити да ли је сваки добио потребан хлеб или друге намирнице, као и то да ли је какав газда или високи господин узео по цени коштања какву намирницу која је намењена за сиротињу и избеглице.

У име правде ово написасмо, а да ли ће ко од надлежних чути, идемо да видимо.

Социјалиста.

Комунална политика

Како се ради у крагујевачкој општини

(2)

2. Пићање о хлебу

И на овом питању, питању о набавци хлеба и брашна наша је група показала колико је једино способна да даде директиве једној неспособној буржоаској општинској управи да руководи овим важним стварима.

Чим су пекари крагујевачки почели стално подносити предлоге о повећавању цене хлеба, наша је група за разлику од буржоасије издвојила се са својим израђеним гледиштем на ово питање, а то је: Питање о хлебу не решава се на тај начин што ће се привремено повећати цена мешању хлеба — да би се за неколико дана опет цена морала повећати. Ми сматрамо да корен зла лежи у томе што лиферанти и млињари зарађују огроман профит — вишак вредности — у продаји овога брашна.

Наша група предложила је да општина узме у своју режију куповину и набавку брашна, па да пекарима продаје по цени

коштања, кад већ није у могућности да у својим општинским пекарницама меси и пече хлеб.

Овакав наш предлог усвојен је начелно одмах једногласно. Затим је према члану 6. закона о невољнима општина узајмила од државе 100.000 дин. за ову сврху. На жалост, морамо признати да је цела ова ствар доцније у појединостима — изгласавањем једнога накардног правилника од општинске већине — компромитована. Важно је напоменути да општина није добила никаквих саобраћајних средстава за превоз брашна из разних крајева Србије. Држава у место да помаже социјалној политици једне општине она је напротив одмагала, одговарајући се увек како су саобраћајна средства за војску потребна.

3. Пићање о Општинском санитету

Ја мислим да нигде у Србији горег општинског санитета нема но у Крагујевцу. Умире сиротиња многобројно без какве лекарске помоћи. Једнога општинскога лекара имамо, и тај је био 6 месеци на војној дужности — а општинска управа није нашла за сходно да енергично тражи од врховне команде и владе његово ослобођење. Тек кад су наши другови протестовали противу овакве немарности општинског суда по овом питању, тек су онда потребни кораци предузети и лекар је ослобођен од војне дужности.

Наши другови одборници, сматрајући да је општински санитет занемарен у највећој мери, поднели су ових дана опширан предлог по овом важном питању у овим тешким данима, у коме између осталог захтевају:

1. Вотирање што већег кредита за набавку свију потребних средстава противу заразних болести.

2. Благовремено подизање колеричних барака.

3. Тражити од општинског лекара и помоћнице да одмах поднесу опширне реферате шта треба све одмах предузети па да се опаким болестима стане на пут и општински санитет подигне на достојну висину.

4. Образовати комисију која ће сваког другог дана вршити преглед продавница и животних намирница.

5. Донети одлуку да се општински фижакер првенствено ставља лекарима на расположење итд.

Видећемо шта ће господа из општинске коалиције рећи по овом предлогу. Ми ћемо енергично радити да се он у својој и здравље грађана а нарочито сиротог staleжа заштити у овим опасним заразним данима.

Идући пут јавићу вам каква је буржоасија кад је у питању њен партиски интерес и спровођање материјалних одлука одборских.

Љ.

Рокфелерова мисија

Две експедиције

Рокфелеров фонд, чија је нарочита комисија недавно изучавала наше санитарне прилике, послала је, у споразуму са америчким Црвеним Крстом, једну санитарну мисију у Србију која стиже ових дана. Мисија је састављена од десет чланова, познатих бактериолога и стручњака. Мисија носи са собом велику количину санитарског материјала. На челу мисије налази се Др. Ричард Стронг, директор медицинске школе за тропске болести на Универзитету у Харварду.

Спремљена је и друга мисија која ће ускоро поћи за Србију. Са њом долази генерал Горгос, један од најчувенијих америчких санитарних инжењера. Амерички Црвени Крст чини с Рокфелеровим фондом велике припреме за шаљање санитарне помоћи Србији, у лекарима, болничарима и материјалу.

ИЗ ДАНА У ДАН

Лекарски састанак, биће у суботу 11 априла у 6^{1/2} часова по подне у сали општинске суднице. Дневни ред: Куга. Приступа имају сви лекари.

Неваспитаност и грубост. — Пре неколико дана, санитарски мајор Д-р Јоца Милосављевић, о чијим је прескупим ви-

зитама већ било речи у нашем листу, насрнуо је грубо на г. Перу Ђерића, сада пословођу у дивизијском војном суду — зато што га овај није поздравио. Шта више хтео је чак и да га бије на сред улице!

Кад овај тако поступа према г. Ђерићу који је јудски писар, и иначе интелегентан и отмен човек, ја шта ли он тек ради са оним јадним војницима чији живот зависи од њега и који се или не смеју или не умеју жалити!

Цеко А. Блажовић члан Кожарско-Прерађивачког подбора и Партиске организације у Скопљу. Умро 29 марта од опаке бољке. Мучио се у занату 18 година као пролетер и оставио за собом жену са два детета, без игде ичега.

Друг Цеко је брат другу Бораву у Бугарској.

Наше саучешће породици и другу Богдану.

Пантелија Ранковић економ из Добрића (поцерског). Друг Пантелија допринео је много Социјалистичкој партији, јер је био први оснивач организације у овом месту па и околини. Не жалећи свог труда, он је неуморно радио за наше идеје.

Нека је слава и хвала умрлом другу Пантелији!

ПОД РАТНОМ КОСОМ

Драгољуб Васовић
металски радник

Погинуо је 10 септембра прошле године на Мачковом Камену. Био је врло ваљан и вредан друг, а једно време и функционер своје организације. Његов Савез, а и цео наш покрет, осетиће губитак са његовом смрћу. Изјављујемо саучешће његовом брату а нашем добром другу Светиславу Васовићу, обућарском раднику.

Урош Јовановић
терзија из Ниша

Умро је од страшне болести која покоси толики народ и наш добар друг Урош Јовановић. Био је неуморан борац и радник за ствар Социјализма. Слава му и вечан помен међу друговима!

Максим Лепојевић
кројачки радник

Умро је средином прошлог месеца код своје куће на боловању. Снажан организам друга Максима подлегао је у великим штрапацама овога рата. Иза себе оставио је жену.

Био је уредан члан свога Савеза и Партије, која у њему губи једнога доброг и вредног агитатора.

Породици друга Лепојевића изјављујемо своје саучешће. — Слава му.

Александар С. Биорац

Умро је у Вардишту, месеца Јануара, од страшне болести. Био је члан и секретар социјалистичке организације у селу Слатини, округ чачански. Неуморно се борио за нашу ствар у свако доба. Слава му!

Петар Чакајац
Драгољуб Маџаревић

Обојица из Слатине, округа чачанског. Били су ваљани социјалдемократи и чланови наше партијске организације. Обојица погинули на Мачковом Камену. Жртве неспособности наших милитараца. Слава палим друговима!

Милан Илић
пекар. радник
и Стојан Првуловић
земљорадник из Дубља

Обојица чланови свилајачке социјалдемократске организације. Милан својом начитаношћу и пуном социјалдемократском свешћу а Стојан енергијом и агитационом умешношћу код сеоског пролетаријата чинили су част и понос наше малене али импозантне организације. Али их ми сад за навек изгубисмо; с њима нам се крила потсекоше. Али не, њихов рад и успомена на њих силно ће дејствовати и на будући још агилнији рад оvd. пролетаријата, који — кунем вам се, сени Миланова и Стојанова — да ће и вас дво-

јицу поред осталих осветити и повести рачуна и о вашој незбринутости дечици, коју ви, као и сви остали пролетери, остависте на сокаку без игде ичега. Јер, што имадосте, једини ваш капитал — радну снагу — и њу за другове дадосте.

Нека вам је вечан помен међу друговима.

М. Н. К.

Ко брани лопове и пљачкаше

Каква је буржоаска штампа

Балкан рекламира „радњу“ Коста Илић и Синови, која је била главни лиферант румунских ојанака.

Мали Журнал брани „радњу“ Луке Милишића, који је сакрио у своју циглану живојине намирнице само да их не би продавао гладноме свету по утврђеној такси.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Синоћни Презбиро није имао никаквих телеграма

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

На Крпатима

Петроград, 6 априла, 6 часова у вече, — (Званично). — Ноћу између 4 и 5 непријатељ је са великим губитцима напао наше групе, које заузимају висове источно од Телечоца. Једним против-нападом ми смо натерали непријатеља да евакуише приступнице наших позиција. Заробили смо један аустријски баталјон, који се цео предао. Приликом заузимања виса југо-источно од села Полена 3 ов. м. заробили смо 1155 војника, више од 20 официра и узели смо шест мицраљеза. 4 ов. м. одбили смо два нова напада у правцу Стрија. На осталим деловима фронта нема никакве измене.

Жртве подгоричког атентата

Цетиње, 7. априла. — У главној државној болници на Цетињу до сада је помрло 8 рањених жртава од злочиначког напада аустријског аероплана на Подгорицу.

Напад на Црногорце

Цетиње, 7. априла. — У току 6 априла непријатељ је нападао на наше положаје код Горажде и Фоче. У нападу су учествовале пешадија и артилерија. Напад је трајао око 4 часа изјутра до подне, али је непријатељ одбијен. Са наше стране није било губитака, а непријатељеви губитци су непознати.

Борба у ваздуху

Париз, 6 априла. — Један француски авијатичар после сјајног гоњења, оборио је једног немачког авијатичара, који је пао у непријатељске редове у Белгији између Ланмарка и Пашендала.

О Г Л А С И

Потребујем 10 радника за мушке и женске обуће. Плата је добра. Давид Алкалај, Обреновића улица број 48 код Јакова. — Ниш. 1—3

Војислав М. Ђокић, редов 2 чете 2 батаљона XIV пука 1 позива из Рушинаца, као болестан јавио се 5 марта из Пожаревца, и од тога доба нема од њега ни трага ни гласа. Ко зна ма шта о њему моли се да јави на адресу: Маринку Ђокићу, Рушинац, округ пожаревачки. 1—4

Казанџијски радник тражи се одмах. Обратити се Крсти Цветковићу казанџији — Ниш. 1—3